

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Secunda Secundæ Et Tertia Pars Divi Thomæ Complectitvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores, & praxim spectantes, maximè circa
Sacramenta, accuratè declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1664

Sect. VI. Quid sit timor servilis, & an semper honestus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13826

III. Ratio verò est, quia per hunc timorem illud malum seu incommodum temporale timetur ut majus malum quam offensa Dei, quod constat esse pervertionem debiti ordinis, cum malum cuius longè majus sit, quam quodcumque malum temporale, & consequenter magis fugiendum ac timendum.

IV. Confirmatur: ille enim qui ita timet amittere commodum temporale, ut ne illud amittat velit potius Deum offendere, plus commodum illud temporale diligit, quam fugam peccati, & quam illud bonum honestum cui tale peccatum opponitur, imò plus quam ipsum Deum, siquidem hæc omnia postponit huic comodo temporali, juxta illud Joannis c. 12. v. 42. *Multi principes crediderunt in eum, sed propter Phariseos non confitebantur, ut è synagoga non ejicerentur, dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei.*

V. Hæc itaque est magna deordinatio amoris; ergo timor, qui ex tali amore nascitur, non potest esse honestus, sed semper est peccatum, sicut est ipse amor mundanus, de quo proinde dicit D. Jacobus cap. 4. v. 4. *Amicitia hujus seculi inimica est Deo: unde infert, Quicumque ergo voluerit esse amicus seculi hujus, inimicus Dei constituitur.*

VI. Hic ergo timor, vitiosus cum sit, ab habitu vitioso semper procedit: existimat tamen Valentiæ hic, p. 3. eum non procedere à speciali aliquo habitu, sicut neque confluit distinctum peccatum ab eo, quod quis propter illum committit. Aliquis ex gra. ad evitandam infamiam, quam timet, mentitur, ille timor, inquit, ab illo pravo habitu procedit, nec est distinctum peccatum à mendacio, quod propter illum committitur. Hæc ille, quod tamen non caret difficultate: ut ergo explicetur

VII. Sciendum, dupliciter haberi posse timorem mundanum: Primò, si ita pravè quis ac vehementer sit erga bona temporalia affectus, ut jam apud se explicitè decreverit potius præceptum aliquod transgredi, de non pejerando, verbi causa, quam bonum temporale, honores scilicet, vel vitam amittere, ubi talis sese offerret occasio, quod si contingeret existimant aliqui oblata tali occasione, & secuto postea illo peccato, fore duo peccata, quod nimirum antequam fiat perjurium, non sit dubium quin commissum sit peccatum.

VIII. Secundo modo potest quis habere timorem mundanum, ita scilicet ut taliter sit affectus ad bona temporalia, ut licet nihil adhuc decreverit, oblata tamen necessitate, vel amittendi bona ista, vel violandi præceptum, velit hoc potius, quam illa amittere: in quo casu dicunt aliqui non esse nisi unum peccatum, quod nimirum ante actualiorem transgressionem perjurii solum esset habitualiter dispositus erga peccatum, ergo solum est peccatum perjurii.

IX. Verius tamen videtur esse duplex peccatum, & perjurii oblata occasione, & prius nimii amoris erga temporalia, & timoris ea amittendi, qui fuit causa perjurii: unde talis non solum fuit malè dispositus habitualiter, sed etiam actualiter per actum illicitum nimii amoris erga ista, qui amor etsi malitiam perjurii minuat, quia facit illam minus voluntariam, est tamen peccatum distinctæ malitiæ, & speciei, juxta diversitatem virtutis, que medium ponit in amore boni, cujus amissio timetur: licet autem amor iste, vel timor, esse possit nimius, non tamen censetur pec-

R. P. Comptoni Theol. Schol. Tom. II.

catum grave, nec propriè dicitur mundanus, donec major sit appetitativè, quam amor mandatorum, vel timor transgressionis illorum. Ex quo fit timorem mundanum semper esse peccatum, ut supra dicebamus, & distinctum ab eo, ad quod inducit

SECTIO SEXTA.

Quid sit timor servilis, & an semper sit honestus?

POST mundanum timorem sequitur servilis, qui in eo conveniunt, quòd uterque pœnam respiciat, licet in eo differant, quòd mundanus solummodo spectet pœnam temporalem, servilis verò tum hanc, tum æternam: item mundanus trahit ad peccatum, à quo retrahit sæpè servilis; ille semper est peccatum, vel cum peccato conjunctus, hic sæpè actus bonus & honestus. Timorem ergo servilem ex Divo Augustino & aliis Patribus benè explicat Valentia hic, quæst. 2. quòd sit ille, quo quis timet pœnas à Deo constitutas pro peccatis, aut timet ipsa peccata ratione pœnarum, ac proinde movetur ad rectè operandum, ut eas effugiat.

Duobus ergo modis hoc potest contingere, primò si, qui habet hunc timorem, ita sit ad peccatum affectus, ut licet propter pœnam nolit eam exterius committere, interius tamen semper maneat ad illud affectus. Hic ergo timor semper est cum peccato conjunctus, eum semper maneat voluntas peccandi, atque ita malus est, non quidem in eo, quòd pœna timeatur simpliciter, sed quòd inordinatè, & plus quam culpa, oritur enim ex inordinato amore, quo quis plus suam commoditatem diligit, quam vitare Dei offensam, & consequenter reipsa plus se quam Deum diligit, siquidem ita est animo comparatus, ut Deum offenderet, nisi timeret pœnam, quam proinde magis timet.

Hoc fortè sensu intelligendus est D. Thomas hic, dum ait timorem servilem Dei, quatenus servilis est, malum esse, quòd scilicet per illum aliquis ita timeat culpam ratione pœnæ, ut sit paratus non fugere culpam, nisi propter pœnam, tunc enim maximè est servilis, cum servi ut plurimum plus pœnam quam offensam Dominorum timeant, plusque suam indemnitate, quam dominos ament. Hinc ad Romanos 8. vers. 15. *Non accepistis, inquit Apostolus, spiritum servitutis iterum in timore: ubi spiritum agendi ex timore pœnarum quarumcumque, etiam damni, vocat spiritum servitutis, sicque malus est ille timor, eo quòd conjunctus sit cum voluntate peccandi.*

Alio modo contingit timor servilis, quando quis propter hunc timorem pœnæ, sive temporalis, sive æternæ retrahitur, non solum ab actu exteriori peccandi, sed etiam à voluntate, & hic actus est bonus, cum non solum faciat ut peccatum non committatur, sed etiam ut de commissio habeatur dolor, qui attritio dici solet.

Quoad secundum in titulo quæsitum, Respondetur cum Catholicorum omnium sententiâ contra Lutherum, timorem pœnarum infligendarum à Deo, maximè gehennæ, non esse peccatum, nec reddere homines hypocritas, sed esse utilem ad vitam honestè traducendam. Hæc conclusio est de Fide

I. In quo timor servilis à mundano differat.

II. Dupliciter contingere potest hic timor.

III. Quo sensu dicat S. Thomas timorè servilem, qua servilem semper esse malum.

IV. Quomodo acceptus timor servilis sit bonus.

V. Timor pœnarum à Deo infligendarum non est vitiosus, sed honestus.

TOM. II.

de Fide, & ita manifesta, ut recentiores heretici, Kemnitius, Calvinus, & alii eam negare non audeant. Definita proinde est tum in Bulla Leonis decimi contra Lutherum, tum etiam in Tridentino Sess. 6. cap. 6. ubi de hoc timore servili, per quem homo ante baptismum disponitur ad justificationem, explicat illud Ecclesiastici: Timor Domini expellit peccatum. Idem definitur Canone 8. his verbis: Si quis dixerit gehenna metum, per quem ad misericordiam Dei de peccatis dolendo confugimus, & a peccato abstinemus, peccatum esse, aut peccatores peiores facere, anathematis. Idem habetur Sess. 14. cap. 4. & 5.

Hic à Leone X. Assequitur.

Idem expressè traditur à Concilio Tridentino.

VI.

Hanc etiam veritatem non semel dicens tradunt sacra Littera.

Hunc timorem maxime commendant Sancti Patres.

VII.

Uterius declaratur quomodo hic timor sit honestus, & utilis.

Quare iuxta Concilium hic metus sit imperfectus.

VIII.

Ratione ostenditur timorem ex metu gehennae esse bonum & honestum.

Timor poenae aeternae, & amittendae beatitudinis procedit ex honesto amore sui.

IX.

Quare hic

Probatur primò ex innumeris locis Scripturae, in quibus hic timor laudatur, consulitur, & praecipitur: sic Exodi 20. Ut probaret vos venit Deus, & ut timor illius esset in vobis, & non peccaretis. Matthaei 10. vers. 28. Timete eum, qui potest & animam & corpus perdere in gehennam. Apocalyp. 14. vers. 7. Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius. Alia huiusmodi loca videri poterunt apud Valentiam & Suarez Tomo 4. in 3. partem, d. 5. Sect. 2. & Bellarminum Tomo 2. lib. 1. de Poenitentia, c. 6. & Tomo 3. tractatu de Justificatione, qui plurima Sanctorum Patrum testimonia adducunt, quae nobis timorem hunc valde commendant, eumque custodiam animae, & introductionem ad pietatem appellant.

Dices: Concilium addere, si metus ille excludat voluntatem peccandi, & fiat cum spe veniae; à quibus extrinsecè, tanquam ab effectu hic timor habere potest bonitatem, & reliqua, quae à Concilio dicuntur. Contra: Voluntas quippe non peccandi, & Spes veniae ex hoc metu oriuntur ut à motivo: unde Scriptura & Concilium dicit Ninivitas hoc metu correptos poenitentiam egisse. Docet insuper Concilium, atributionem esse dolorem imperfectum, quia concipitur ex metu gehennae, non solum ut ex occasione, nam ut bene argumentatur Suarez supra, etiam contritio, quae est dolor perfectus saepe ex metu gehennae tanquam ex occasione concipitur, particulae enim ex & propter in rigore motivum, seu causam formalem important. Item Concilium assignat ut bonum & sufficiens motivum poenitentiae metum suppliciorum, & turpitudinem peccati, ergo ex se & suo objecto intrinsecè, & non solum extrinsecè ab effectu est bonus talis timor.

Ratio à priori est, quia timor alicujus mali suam speciem & honestatem sumit ex bono, cui malum illud opponitur, & ex cuius amore oritur, sed bonum, cui opponitur malum gehennae, est per se honestum & amabile, utpote ipsa beatitudo animae & corporis, quae per se est diligibilis, ergo. Licet enim multis assignatu difficile videatur, cujus virtutis sit hic timor poenae aeternae, probabile tamen est nasci eum ex amore sui, quo nimirum quis amat incolumitatem suam, & commoditatem propriae naturae, ex quo amore provenit ut timeat malum poenae, rectae suae constitutioni contrarium. Rationi ergo maxime consonum videtur amare bonam consistentiam naturae rationalis in ordine ad supernaturalia, cui opponitur poena damni & sensus, ac propterea actus Spei bonus est, ut supra diximus, ergo etiam & timor gehennae, seu amittendae beatitudinem erit bonus.

Hinc sequitur timorem hunc vocari imperfectum, quia quamvis cum Charitate existere pos-

sit in iusto, qui saepe ex hac consideratione movetur ad peccata detestanda, potest tamen sine illa esse in peccatore: imo crescente Charitate & fervore ipsius decrevit & foras mittitur timor, non quidem absolute, sed quoad quandam anxietatem, & etiam frequentiam actus, esto namque virtus haec remaneat in viro perfecto, nec illi repugnet in hac vita timor poenarum, si non sit certus de sua salute, parum tamen movetur hoc timore, idèoque raro ejusmodi actum elicit, nec propter timorem poenae, sed potius ob amorem Dei peccatum detestatur.

Objicit Lutherus, hunc actum esse malum, quia magis fugit poenam quam culpam. Negatur tamen antecedens, licet enim homo per illum actum magis actualiter fugiat poenam quam culpam, saltem in quantum poena est ratio fugiendi culpam, quia tamen ipsam poenam fugit propter bonum cui opponitur, quod est honestum, & ultimum in Deum refertur, ideo totus actus est honestus, quamvis non ita perfectus, ac si esset propter ipsam culpam: nec tamen idcirco est turpis, quia homo non tenetur operari quod perfectius, sed quod bonum est.

Deinde ordinare fugam culpae ad fugam poenae non est in se malum, ut contendit Lutherus, nec malum reddite talem timorem culpae, tum quia hoc medium revera est proportionatum ad illum finem, quia sicut poena non debetur nisi propter culpam, ita nullum medium est aptius ad vitandum poenam, quam vitare culpam, idèoque proponitur poena transgressori peccanti, ut timore saltem hujus ad vitandam transgressionem moveatur. Praeterea etiam si culpa sit majus malum quam poena, fuga tamen culpae non ordinatur ad fugam poenae tantum ad finem ultimum, sed tanquam ad finem proximum, qui non excludit ultimum, scilicet Deum, ad cuius gloriam tota haec operatio virtualiter refertur: sic enim ipse Deus ordinat aliquando bonum altioris ordinis ad bonum inferioris, Incarnationem verbi gratia, & passionem Christi ad salutem nostram, tanquam ad finem proximum, quia utrumque tandem cedit in gloriam Dei, atque ita nulla est in eo actu inordinatio, quamvis in objecto sit minor perfectio.

Negatur etiam id quod objicit, hunc scilicet timorem habere conditionem istam in se inclusam, committerem peccatum si non esset poena ei imposta; tunc enim non averteret efficaciter à peccato, imo nec à poenà, ut constat, cum peccatum, ut ait, admitteret, & consequenter poenam ei debitam incurreret.

Tandem hic timor non est indifferens, sed per se honestus, timere scilicet culpam propter metum gehennae, quia motivum hujus timoris non est commoditas naturalis praecise, sed commoditas naturae rationalis in ordine ad finem supernaturalem, seu dona ipsa supernaturalia, quibus anima & corpus privantur per poenam damni & sensus.

Secunda Conclusio: Timor hic servilis non solum est honestus, sed & potest esse supernaturalis. Probatur, nam objectum formale hujus timoris est quid supernaturale, bona scilicet consistentia naturae rationalis in ordine ad finem supernaturalem, quam consistentiam & ab animà & corpore auferit poena damni & sensus: sicut namque beatitudo supernaturalis importat visionem supernaturalem Dei in animà, & dona etiam supernaturalia, in corpore quae sperantur Spe supernaturali,

mor servilis vocatur imperfectus.

Crescens Charitate, decrevit timor.

X. Quare vis homo per hunc timorem fugiat culpam propter poenam, hoc tamen non obstat quo minus actus ille sit honestus.

XI. Uterius dicitur timorem hunc, qui quis ob poenam fugit culpam, non esse malum.

Quod est in se perfectum ordinari potest ad aliquid imperfectius.

XII. Non habet hanc conditionem inclusam, committerem peccatum si non esset ei poena imposta.

XIII. Ex motivo hujus timoris ostenditur eum non esse solum indifferens, sed honestum.

XIV. Timor servilis potest esse supernaturalis.

Objectum formale hujus timoris est quid supernaturale.

supernaturali, ita qui timet peccatum propter poenas quibus privatur his donis, habet pro ob-
 jecto formali aliquid supernaturale, ipsa scilicet dona
 supernaturalia. Confirmatur, quia attritio seu dolor ille imperfectus peccatorum, qui concipitur est metu gehennae, est supernaturalis, ut dicitur in materia de poenitentia, quia simul cum Sacramento est dispositio ad justificationem, ut definit Tridentinum sess. 14. cap. 4. ergo & timor hic servilis culpae propter gehennam potest esse supernaturalis, cum non minus habeat objectum supernaturale.

SECTIO SEPTIMA.

De timore filiali, & initiali.

Dolor im-
 perfectus,
 seu attritio
 est superna-
 turalis, ergo
 & hic timor
 salis esse po-
 test.

I. Timor filia-
 lis duplex
 est, perfectus
 & imperfe-
 ctus.

II. Quo pacto
 timor filialis
 distinguatur
 à timore
 servili.

III. Optima D.
 Augustini
 timoris ser-
 vilis & filia-
 lis descriptio.

IV. Quid sit
 Deum à nos-
 tris propter
 peccata no-
 stra receden-
 ti.

Separatio
 hac à Deo
 propter poenam
 non timere
 tur proinde
 quia est poe-
 na, sed quia
 procedit à
 culpa.

V. Timor poena
 damni, & ad
 timorem ser-
 vilem perti-
 net.

na, quatenus est separatio à Deo patre nostro, quem diligimus, & contraria beatitudini, quam quis diligit ut optimum medium ad Deum perfectius amandum, quae est optima dilectio beatitudinis: ejusmodi inquam timor poenae damni est filialis, & ortus ex charitate, per quam diligitur Deus, & unio cum illo ut summè dilecto.

non potest
 & ad filia-
 lem.

Dicendum ulterius, timorem servilem & filialem essentialiter inter se differre: hoc expressè docet D. Thomas art. 5. estque communis Theologorum sententia. Probat, timor quippe servilis, pertinet ad amorem concupiscentiae, & respicit malum poenae futurae à Deo: filialis verò pertinet ad amorem benevolentiae Dei, & in ejus nititur amicitia. Unde licet hic timor non respiciat immediatè Deum ut principium mali, quod timemus, semper tamen respicit illum tanquam personam ex cujus complacencia fugimus malum: quapropter ipsum respicit ut rationem formalem displicentiae mali, seu peccati, quia amor quo volumus Deo bonum ipsius, immediatè respicit bonum ut finem cuius gratia, & simul etiam respicit finem cui, id est personam ex cujus benevolentia illud bonum amamus: similiter in displicentia vel timore peccati, quatenus est offensa Dei, & odio habetur, non tantum respicit malum quod fugimus, sed simul etiam personam ex cujus amore illud fugimus ut hic respicit Deum.

VI. Timor filia-
 lis & servili
 inter se
 essentialiter
 differunt.

Timor filia-
 lis respicit
 Deum ut
 personam
 ex cujus
 complacencia
 fugimus
 malum.

Vi amor, ita
 etiam timor,
 & sine cuius
 gratia respi-
 cit, & fin-
 em cui.

Quoad amorem filialem imperfectum seu initialem, dicendum non esse actum essentialiter distinctum à timore vel servili, vel filiali, ut expressè D. Thomas quaest. 19. articulo 8. dicens, Timor initialis aut est timor servilis quatenus introducit charitatem, vel potius est timor filialis imperfectus, qui non differt in substantia à perfecto, sicut nec charitas imperfecta à perfecta; est autem filialis timor imperfectus, & remissus, quando nondum omnino expulsus est timor servilis.

VII. Timor in-
 itialis in quo
 consistat
 ostenditur.

Falsa proinde est sententia Durandi in 3. d. 34. q. 3. qui dicit, timorem initialem distingui essentialiter & à timore servili & filiali, quia operatur ex motivo formali utriusque simul per eundem actum, qui proinde à quolibet specie differt. Hoc, inquam, est falsum, & impossibile, ut ex dictis constat. Nec ob hoc dicitur timor initialis medius inter servilem & filialem perfectum, sed quia ita habet pro objecto malum culpae ex amore filiali, ut simul etiam habeat adjunctum & compatibilem in eodem subjecto timorem servilem poenae, etiam quoad actum.

VIII. Falso asserit
 Durandus
 timorem ini-
 tialem essen-
 tialiter di-
 stingui à
 timore ser-
 vilis & filia-
 li.

Quares, quis ex his timoribus minuatur quoad frequentiam actuum, crescente charitate, nam quoad habitum suppono utrumque augeri in homine iusto, dum augetur charitas, quia cum gratia augentur omnes virtutes, & habitus supernaturales, qui ab illa emanant. Respondet D. Thomas art. 11. filialem augeri, minui servilem, quod satis ex dictis constat: & ratio est, quia quò magis quis diligit patrem aut amicum, eò magis cupit non separari ab ejus amicitia, & plus timet illum offendere, ne amicitiam laedat, vel amittat, non verò ita frequenter timet offenderè propter supplicium, quia hoc est magis proprium servorum. In hoc itaque sensu intelligendum est quod dicitur prima Joannis c. 4. v. 18. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem; servilem scilicet quoad frequentiam actuum, de quo optimè D. Aug. in Psal. 18. & 127. & alibi.

IX. Quis timor
 minuatur,
 crescente
 charitate.

Resp. Timor-
 em ser-
 vilem minui,
 augeri filia-
 lem.

